

V Ě D A A V Ý Z K U M

Přirozená ekonomická praxe

Na většině univerzit v ČR a v Evropě se připravují metodiky úplných nákladů

Problémům spojeným s vykazováním úplných nákladů („full cost“) na řešení projektů výzkumu a vývoje se nyní v Evropě i v České republice věnuje značná pozornost. Pouze instituce, které znají úplné náklady, mohou zhodnotit, zda fungují na bázi finanční udržitelnosti. Aktuálnost tohoto tématu také potvrzuje, že na popud Evropské komise (EK) a Asociace evropských univerzit byly letos publikovány studie zabývající se touto problematikou.

PROBLÉM VEŘEJNÝCH SUBJEKTŮ

Model „full cost“ neboli úplných nákladů znamená, že se sledují a vykazují skutečné náklady na projekt – přímé i nepřímé. Kvestor Masarykovy univerzity v Brně Ladislav Jeníček prohlásil:

„Full cost je zcela přirozenou ekonomickou praxí. Je jen s podivem, že se k jeho zavedení dostáváme až nyní.“

Soukromé subjekty většinou nemají s metodikami úplných nákladů problémy, protože jsou zvyklé existovat v tržním prostředí. Znalost úplných nákladů považují pro úspěšné fungování firmy za nezbytné. Institucemi, které se této problematice teprve začínají věnovat, jsou především veřejné subjekty – univerzity. S vykazováním přímých nákladů na projekt nemívají univerzity problémy. Odlišné je to však v případě nepřímých nákladů. Ty je nutné na projekt rozpočítávat pomocí konkrétní zvolené metody, s čímž většina univerzit v Evropě a ČR nemá zatím velké zkušenosti.

MOTIVACE

Na většině univerzit se v současné době odehrává fáze přípravy metodik úplných nákladů. Na úrovni instituce jsou za snahami zavést modely úplných nákladů manažerská a strategická rozhodnutí, která souvisejí s požadavkem finanční udržitelnosti instituce. Kvestorka Vysoké školy chemicko-technologické v Praze Ivana Chválná říká: „Je nezbytné přiznat, že společné náklady, jako jsou voda, energie, údržba, odpisy, administrativní a další, nejsou zadarmo. Je třeba je cíleně přiřadit k činnosti, při kterých vznikly.“ V praxi jsou často hlavním důvodem požadavky největších externích poskytovatelů dotací – na národní i evropské úrovni.

ILUSTRACE: Josef Blaho

Motivací ke sledování úplných nákladů na evropské úrovni jsou především pravidla sedmého rámcového programu (7. RP). Jde o největší komunitární program Evropského společenství na podporu výzkumu. V jeho rámci by měla být v letech 2007 až 2013 rozdělena evropským projektům částka převyšující 54 miliard eur. V projektech 7. RP Evropská komise preferuje, aby účastníci vykazovali úplné přímé i nepřímé náklady, jež vznikly v souvislosti s projektem. Možnost, že instituce dostane uhrazenou skutečnou celkovou výši nepřímých nákladů projektu, se stala velkou motivací pro univerzity k vytváření a zavádění metodik „full cost“. Univerzity přinejmenším začaly provádět interní propočty, zda se jejich režijní náklady pohybují pod, nebo nad hranicí přechodné sazby 60 procent z přímých nákladů. Tu dočasně poskytuje EK na krytí nepřímých nákladů institucím, jež dosud nemají potřebnou metodiku.

PODMÍNKY A POŽADAVKY

Na národní úrovni motivují v ČR k zavádění metodiky úplných nákladů především pravidla pro financování strukturálních fondů – zejména Operační program Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI). V něm ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanovilo pravidla způsobilosti nepřímých nákladů, vycházející z metodiky úplných ná-

LENKA LEPIČOVÁ
národní kontaktní
pracovník pro finanční
záležitosti, Technologické
centrum Akademie
věd ČR

Jejich požadavky se stávají základem, na kterém instituce budují své modely. Je důležité, aby se čeští poskytovatelé sjednotili v požadavcích. To by mělo platit obecně v celé Evropě.

SOUČASNÁ SITUACE

První univerzity v Evropě již zavedly potřebné modely, další se začínají touto otázkou aktivně zabývat. Tendence k zavádění metodik vykazování úplných nákladů se projevují na univerzitách v celé Evropě. Situace je však v tomto

ohledu značně heterogenní. Některé státy a regiony věnují otázce vykazování úplných nákladů velkou pozornost – Británie, Nizozemsko, Finsko, Rakousko, Irsko, Španělsko, Švédsko, Bavorsko nebo Flandry. Ve většině členských zemí EU jsou však reformní snahy v počátcích. Dle studie EK zatím pouze šest procent univerzit v 7. RP pracuje na bázi úplných nákladů. V ČR zatím žádná univerzita neprovádí takovou metodiku, sedm z nich však již na její přípravě aktivně pracuje.

Snahy o zvýšení povědomí o této problematice byly impulzem pro Technologické centrum Akademie věd ČR k zorganizování konference Budoucnost „full cost modelu“ ve výzkumu v ČR. Uskutečnila se letos v březnu v Praze a zajistila vzájemný dialog mezi českými a evropskými poskytovateli dotací a zástupci institucí pracujících na přípravě

Podaří-li se českým i evropským univerzitám vytvořit a uskutečnit modely pro sledování úplných nákladů a sjednotí-li se poskytovatelé v požadavcích, ukáže budoucnost

kladů. Příspěvek strukturálních fondů na OP VaVpI je více než 2,07 miliardy eur. Společně s národními zdroji bude tedy výzkum a vývoj pro inovace v ČR podpořen částkou převyšující 2,43 miliardy eur.

V této souvislosti je třeba zmínit, že poskytovatelé dotací v Evropě stanovují v programech odlišné podmínky a požadavky. Souvisejícím problémem je také neexistence společné terminologie. Náměstek ministryně školství, mládeže a tělovýchovy Vlastimil Růžička v příspěvku na konferenci Budoucnost „full cost modelu“ ve výzkumu v ČR zdůraznil: „V celém procesu zavádění a provádění metodik full cost hrají poskytovatelé dotací velkou roli.

a provádění metodik úplných nákladů. Problematice byla věnována pozornost i v květnu 2009 v Praze v rámci největší konference v oblasti výzkumu pořádané v rámci českého předsednictví Rady EU – Research Connection 2009. V panelové diskusi, která se zaměřila na „full costing“, zprostředkovali pohled na věc zástupci EK, Asociace evropských univerzit a institucí v Nizozemsku, ČR, Polsku a v Rakousku.

Zda se českým i evropským univerzitám podaří vytvořit a uskutečnit modely pro sledování úplných nákladů a sjednotí-li se poskytovatelé v požadavcích, ukáže budoucnost. Podstatné je, že se tomuto tématu začíná věnovat pozornost. ■